

บทคัดย่อ

การศึกษา เรื่อง “บทบาทนักสังคมสงเคราะห์จิตเวชในการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวช” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาท ลักษณะและแนวทางการปฏิบัติงานการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวช ปัญหาและอุปสรรคในการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวชทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพจากนักสังคมสงเคราะห์จิตเวชจำนวน 10 คน ที่ปฏิบัติงานในสถาบันจิตเวชศาสตร์ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก สถาบันกัลยาณราชนครินทร์ โรงพยาบาลศรีธัญญา และโรงพยาบาล ยุวประสาทไวทยโยธัมภ์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแบบสัมภาษณ์ประกอบการสังเกตตาม ประเด็นที่กำหนด รวมทั้งศึกษากรณีตัวอย่าง 10 กรณีศึกษาซึ่งนักสังคมสงเคราะห์ได้แสดงบทบาทในการพิทักษ์สิทธิ วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาแสดงข้อเท็จจริง

ผลจากการศึกษาปรากฏดังนี้

นักสังคมสงเคราะห์ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26-59 ปี มีการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรี-ปริญญาโท โดยสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มากที่สุด ปฏิบัติงานทั้งในระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ มีระยะเวลาการปฏิบัติงานตั้งแต่ 2-37 ปี มีบทบาทในการทำงานโดยตรงกับผู้ป่วยจิตเวชเพื่อการพิทักษ์สิทธิ นอกจากนี้ยังทำงานร่วมกับ ครอบครัว/ญาติ กลุ่ม ชุมชนและสังคม และหน่วยงาน รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ด้านสังคมสงเคราะห์จิตเวช ในการทำงานนักสังคมสงเคราะห์พบปัญหาและอุปสรรคการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวชในบทบาทการสนับสนุน การปกป้อง การเรียกร้องและการรณรงค์ เนื่องจากขาดนโยบายที่ชัดเจนจากหน่วยงาน ที่สำคัญคือ ภาครัฐ เอกชน และประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญของการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวช อันเนื่องมาจากขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพจิต สิทธิต่าง ๆ ที่ผู้ป่วยจิตเวชควรได้รับ รวมทั้งงบประมาณที่มีไม่เพียงพอสำหรับการดำเนินงาน ข้อสังเกตประการหนึ่งคือ ไม่พบว่ามีปัญหาในการแสดงบทบาทการแนะนำเสนอความคิดเห็นต่อผู้เกี่ยวข้องเท่าใดนักเพราะความสำคัญอยู่ที่การนำไปปฏิบัติมากกว่า อย่างไรก็ตามผลที่ได้จากการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวชที่พบจาก 10 กรณีศึกษา มักเป็นการพิทักษ์สิทธิให้กับบุคคลเรื้อรัง ผู้ที่ได้รับ ความรุนแรง สิทธิและความต้องการของผู้ป่วย รวมทั้งการมองข้ามและการละเมิดสิทธิผู้ป่วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างนี้ ผู้ศึกษามีความเห็นว่ เพื่อให้ นักสังคมสงเคราะห์จิตเวชมีบทบาทในด้านการพิทักษ์สิทธิที่โดดเด่น นักสังคมสงเคราะห์ผู้ปฏิบัติงาน ควรเสริมพลังสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานเพื่อพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวชด้วยการทำงานร่วมกับผู้ที่มีอุดมการณ์เดียวกัน ไม่ทอดถอนในการทำงานเพื่อพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยจิตเวช รวมทั้งปรับเปลี่ยนการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

สำหรับหน่วยงาน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ควรให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้ป่วยจิตเวช โดยกำหนดนโยบาย การบริหารและการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการพิทักษ์สิทธิอย่างแท้จริง โดยเฉพาะภาครัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจนและสามารถใช้ได้จริงเพื่อดูแลสิทธิของผู้ป่วยจิตเวช ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนบุคคลทั่วไปมีความรู้ ความเข้าใจ เห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย จิตเวช จัดสรรงบประมาณเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยจิตเวช รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นและสนับสนุนการทำงานของนักสังคมสงเคราะห์จิตเวชอย่างจริงจัง